

§ 44 Gemensamt ansvar – fastigheter, kyrkor och utjämningsystem

GUN ERIKSSON:

Ordförande! Jag ber att få yrka bifall till utskottets betänkande. Svenska kyrkan behöver som alla andra organisationer förändra sig med utvecklingen över tid. Fokus för oss ligger så klart på det grundläggande uppdraget och att skapa förutsättningar att sköta det på lång sikt genom en genomtänkt förvaltning av tillgångar och förändrade fördelningssystem, ett enklare och mer ändamålsenligt regelsystem. Utredningen *Gemensamt ansvar* som tillsattes 2012 fick ett sådant uppdrag. Resultatet presenteras i detta betänkande efter att ha varit på en sedvanlig remiss och naturligtvis behandlats i kyrkostyrelsen.

I detta betänkande finns en tydligare rollfördelning mellan lokal, stifts- och nationell nivå vad avser fastighetsförvaltning. Där finns ett förslag till att vi ska upprätta ett nationellt fastighetsregister, så att vi faktiskt har kunskap om vilka fastigheter vi har i vår kyrka. Vi ska se till att det finns en lokalförsörjningsplan, där varje församling eller pastorat ska fundera på hur vi ska använda våra lokaler, det för att vi ska kunna underhålla dem, förändra, avveckla eller bygga nytt. Det finns förslag att stiftet ska öka vår kompetens i upphandling och fastighetsförvaltning och att riktade pengar ska finnas för att hjälpa till att betala egeninsatsen, till exempel, när vi får kyrkoantikvariska ersättningar. Det finns också ett regelverk för hur trossamfundet kan överta och stiftet förvalta de kyrkor som vi på lokal nivå anser att vi inte behöver längre. De här åtgärderna ska utvärderas och redovisas till kyrkomötet 2023.

I betänkandet finns det också förändringar i utjämningsystemet. Vi har koncentrerat oss på kostnadsutjämnningen. Där vill vi genom nya faktorer rikta pengar till barn och diakoni. Vi har ett förslag på nytt glesbygdsbidrag medan andra bidrag faktiskt tas bort. De här förändringarna ska införas successivt och utvärderas till kyrkomötet 2027.

I vårt betänkande hade vi också att förhandla clearingen. Där föreslår vi inga förändringar mer än att det blir obligatoriskt att använda kollekt- och betalnings-systemet. Läronämnden har yttrat sig och ser inga läromässiga hinder för förslagen. Kyrkorättsutskottet har yttrat sig och hade några synpunkter på språkbruk. Utskottet bifaller förslaget att begreppet kyrkotillhörig ska användas i det nya kapitlet i kyrkoordningen. Tack.

CARL-ERIC GABRIELSSON:

Ordförande! Det finns mycket som är värdefullt i den här utredningen. Då tänker jag framför allt på detta med fastigheter. Vi har mycket fastigheter och det finns all anledning att ha en bra struktur för den förvaltningen. Det är ju sådant som vi har jobbat med. Vi som är i landsbygdsförsamlingar har under generationer tillbaka ganska många kyrkor och andra byggnader, också i förhållande till vårt invånarantal och kyrkotillhöriga. Jag har egentligen inga större invändningar mot de förslag som finns när det gäller fastighetsbiten.

Sedan hade man väl tänkt sig att detta med fördelning av kostnad ändå skulle ha inneburit, att man hade gett en lite större möjlighet för avfolkningsbygder och andra att kunna klara av kostnaderna som vi har idag. Det jag är mest besviken på är den sammanlagda effekten som man har sett, när man har gjort en utvärdering av de här förändringarna. Det är Norrland och glesbygden som är förlorare. Det hade jag kanske inte förväntat mig och det är det som jag tycker är det största felet. Nu sägs det att utvärderingen bör komma tidigare, för att man skulle kunna se exakt hur det

fungerar och effekten utav det. Är det så att effekten blir att det är glesbygden som är förlorare, har vi satt oss i en situation när vi driver på detta som man lyfter fram, att man kan överlåta kyrkorna till central nivå, så att säga. Det var väl inte riktigt det vi inledningsvis tänkte. Vi tänkte inte att vi skulle driva på en sådan utveckling. Nog är det bäst om de kan användas lokalt för det de är tänkta till en gång i tiden. Så gör vi ju idag. Effekterna utav dessa utjämningsystem har jag invändningar emot.

SVEN-E KRAGH:

Ordförande! Vi står som Svenska kyrkan inför många utmaningar, kanske allra främst på det område som gäller att föra ut vårt budskap och göra det synligt i det samhälle vi lever i. Men för att göra det måste vi också se till att hantera de resurser som vi har på alla nivåer i kyrkan på ett sätt som fungerar allra bäst och ger allra bästa avkastning. Kyrkostyrelsen har nu lagt fram sitt underlag för det beslut som utskottet har behandlat, och det har utskottet gjort på ett mycket omdömesgillt och välvilligt sätt. Därför vill vi från kyrkostyrelsen tacka utskottet för detta.

Jag vill göra några kommentarer och först när det gäller att effektivisera fastighetsförvaltningen. Det har Gun Eriksson beskrivit och det tänker jag inte gå in på. Med hänsyn till att det, när vi började det här arbetet, inte fanns så många uppgifter ute i församlingar och pastorat som hur många fastigheter vi hade, kan man säga att vi har kommit en bra bit på väg. Men vi är inte i mål än. Antagligen behövs det många tag ute på lokal nivå för att det här ska fungera på rätt sätt. Stödet från stiftet måste också bli väldigt mycket mera påtagligt i de här frågorna.

Om utjämningsystemet, som bland annat Carl-Eric har haft synpunkter på, vill jag säga följande. När man förändrar ett utjämningsystem av den karaktär som vi har i kyrkan, är det inte så där oerhört enkelt att hantera och beskriva vad resultatet blir. Det är beroende av så många faktorer. Därför är det så viktigt att man på olika sätt börjar fundera över utvärdering och låter det fungera så snabbt som möjligt, för att man eventuellt ska kunna göra de förändringar som behövs i systemet. Ni känner alla till de faktorer som ska ligga till grund för utjämningsystemet. Det är antalet barn bland befolkningen men också frågan om behovet av diakonala insatser. Det har vi allihop känt av nu under några år, när det gäller frågan om människor som kommer till vårt land och behöver omsorg på olika sätt.

Sedan återinför vi det som kallas glesbygdsbidrag som omfattar 100 miljoner. Det innebär, att glesbygden också kommer att få stöd. Ni vet också, att det på sina ställen är väldigt glest bland befolkningen och bland dem som ska stå för verksamheten. Därför är det viktigt att peka på stiftens ansvar för detta och därför har också frågan om hur stiftsbidragen ska styras resulterat i att man får behandla dem fritt i framtiden.

När det gäller utvärderingen vill jag säga, att det ju är rimligt att man gör det men att man måste göra den när det har varit i gång ett slag. Det är faktiskt så, att utjämningsystemet är full kraft först 2021. Det är därför tiderna angående utvärderingen på det området måste läggas något senare.

MAGNUS EK:

Ordförande, presidium, ärade biskopar, ledamöter och åhörare! Det är skönt att vara tillbaka i talarstolen. Jag brukar uppskatta att vi i Ekonomi- och egendomsutskottet har jordnära frågor att diskutera. Det är pengar och det är skog och det är saker som går att ta på. Men här har vi ganska komplicerad materia att behandla. Förslaget som ligger är inte helt enkelt att överblicka. Det är ännu svårare att överblicka förslaget

konsekvenser. Vi har sett en oro både i centergruppen i utskottet och ute i landet över just konsekvenserna av gemensamt ansvar. Jag tror att vi har lyckats svara mot delar av det, och som vi hör från föregående talare tror jag också det är svårt att överblicka detta ännu på länge. Vi har därför försökt i utskottets svar på kyrkostyrelsens förslag skärpa behovet av att ha en fortlöpande utvärdering, även om vi inte kan ha en total grundläggande genomlysning som vi presenterar inför kyrkomötet varje år. Även om vi måste vänta tills systemet har vart i gång, har vi ändå velat trycka på att vi ska en utvärdering till kyrkomötet i en organisation, om den än inte är totalt genomlysande, just för att man ska kunna reagera ifall vi ser stora negativa konsekvenser.

Jag hoppas att vi ska kunna undvika det i och med att glesbygdsbidraget ligger som det gör. Vi siktar på att styrka och stärka de församlingar som har många barn, som har ett utbrett diakonalt arbete att ta i och i och med förändringarna hur vi hanterar stiftsbidraget. Jag tror att de av oss här inne som har tänkt att sitta vid nästa mandatperiod har ett stort ansvar i att hålla ett öga på det här, att vi ser till att också jobba med detta ifall vi ser negativa konsekvenser, men att vi ändå inte ska måla fan på väggen utan hoppas, att det här nu blir bra och att vi får positiva konsekvenser. Men, som sagt, jag vill ta med mig själv och jag vill inskräpa i er, att vi har ett ansvar också att se till vilka konsekvenser det här förslaget får.

Med det jag har sagt har vi inte landat i att vilja ändra på tiden för utvärdering utan helt enkelt att inskräpa, att vi vill se en kontinuerlig fortlöpande utvärdering om än inte en hel genomlysning. Tack så mycket.

BISKOP HANS STIGLUND

Det är en svår materia att se alla penningflöden och hur olika bidragssystem landar i olika tid och i olika församlingar. Jag skulle ändå vilja, utan att ha eget yrkande, skicka med en reflektion och en oro ifrån många församlingar i Luleå stift över att vi ser, att vi kommer att drabbas ekonomiskt på olika sätt i det här nya systemet. Omläggningen av framför allt utjämningsystemet går ju från det här gamla yta-bidraget till en annan typ av utjämningsystem. I det gamla systemet skulle jag nästan vilja säga, att Luleå stift nästan var väl gynnat. Vi hade på grund av vår stora yra väldigt mycket bidragsmöjligheter. I det nya systemet får vi följa upp och se vad det innebär, men jag kan ana att det kommer att slå åt andra hållet ganska kraftigt i många församlingar.

Det finns några kriterier som när de sammanfaller slår väldigt hårt i många inlandsförsamlingar. En normal församling i inlandet i Luleå stift har ofta en hög kyrkotillhörighet och har också en hög kyrkoavgift. Våra tillhöriga är beredda att satsa mycket för sin församling. I det här systemet är det inte bra att ha hög kyrkotillhörighet och hög kyrkoavgift. Då blir man bidragsgivare i systemet. Solidaritet är viktig, men om det blir så när det sammanfaller så att små församlingar i inlandet blir bidragsgivare till de stora förortsförsamlingarna, får vi problem med att förklara den här solidariteten.

Vi har också ett annat exempel, där vi ser att kriterierna för vissa församlingar ändras. Jokkmokk är ett exempel. Jokkmokk har alltid varit glesbygd och är glesbygd, men i det nya systemet blir det plötsligt tätort. När tillräckligt många människor flyttar från Jokkmokksbyarna in, när de gamla inte kan bo kvar i byarna, flyttar man in i centralorten. Då blir det tillräckligt många i centralorten Jokkmokk och byarna blir tömda. Då är Jokkmokk plötsligt tätort och tappar 1,2 miljoner per år i bidrag. Sådana här buggar i systemet menar jag att vi måste hantera i framtiden.

Jag vill ändå slå vakt om att det är viktigt att säga, att vi inte ska göra den här frågan till en kamp mellan syd och nord. Vi ska se att kyrkan behövs, och när vi i Arvidsjaur kan ha god barnverksamhet kommer de ungdomarna som flyttar till Upplands Väsby från Arvidsjaur att hitta kyrka och församling där. Vi hänger ihop, men låt oss skapa ett system som är hållbart. Tack för ordet.

BERTIL MURRAY:

Ordförande! I mitt ställe skulle egentligen Leif Nordlander ha stått, men han fick akut åka till käkakuten på Akademiska. Jag ska framföra det yrkande som han själv hade velat argumentera för. Det yrkandet är ett avslag på punkten att pastoraten ska betala avgift för övertaliga kyrkor, övertalighetsavgift.

Sedan har han fått presidietts hjälp med att titta på vilka formuleringar som behöver ändras. Det avser kyrkoordningens 44 kap. 3§, 2 stycket: "Församlingen ska om kyrkomötet beslutar det också betala en kyrkunderhållsavgift.", samt 3 stycket: "Kyrkostyrelsen får utfärda närmare bestämmelser om kyrkunderhållsavgiften." Stryk "likaledes" och "kyrkunderhåll" i paragrafens överskrift. Jag vet att detta kommer att repeteras om en liten stund.

Bakom detta ligger naturligtvis, som jag förstår det, det som också skulle kunna uppfattas på ett väldigt tråkigt sätt, om man kräver in ytterligare medel för församlingarna samtidigt som man vet att i alla fall idag Svenska kyrkan på nationell nivå disponerar oerhört mycket medel. I detta, om inte förändringarna går igenom, ligger ju en vädjan till kyrkostyrelsen att vara mycket restriktiv och återhållsam med ett sådant beslut att kräva in extra medel från församlingarna. Jag stämmer helt in i att man måste vara väldigt restriktiv med det. Men yrkandet är alltså det som jag nämnde och som jag vet att presidiet kommer att upprepa.

GUN ERIKSSON (REPLIK):

Jag vill bara förtydliga för kyrkomötets ledamöter att det är en möjlighet som finns och införs i kyrkoordningen. I första läget har vi fräscha pengar till detta, men vi inför en möjlighet att senare ta ut en sådan avgift om det skulle behövas. Bara så att det är klart när vi fattar beslut. Tack.

HANS-OLOF ANDRÉN:

Ordförande! Jag har också ett sjukdomsfall att rapportera. Det gäller ledamoten Gunvor Torstensson i Skara stift som har haft lunginflammation och ännu inte är riktigt återhämtad. Hon kanske kommer mot slutet av mötet.

Hon har bett mig att framföra några oroande synpunkter från just Skara stift, där man som ni vet har många kyrkor och små församlingar. Det gör jag gärna. Vad hon vill säga är, att hon kommer från en församling där de har 2 500 kyrkotillhöriga och elva kyrkor att ta hand om. Många av kyrkorna är gamla. Hon tillhör verkligen dem som berörs av förslagen med gemensamt ansvar. De försöker naturligtvis att kämpa och hålla kyrkorna i gång och i stånd, men hon inser att det finns en gräns för hur mycket det pastorat hon tillhör kan satsa på dessa kyrkor. Hon inser också att de någon gång i framtiden blir tvungna att överlämna en eller annan kyrka till nationell nivå, enligt det system är infört som nu föreslås. Då är det ju domkapitlet som ska bestämma om upplåtelse. Hon är orolig för vad som händer om de vill ordna ett kulturarrangemang i församlingen och den kyrkan är återlämnad. Kan de få upplåtelse för detta? Hur kommer det hela att bli? Det känns osäkert och oroande.

Jag tror hon är väldigt typisk för dem som drabbas av detta, och jag tycker det är viktigt att vi tar denna oro på stort allvar. Jag tror också det är viktigt att vi har en viss generositet vid tillämpningen av reglerna som kommer så småningom. Det tar väl sin tid innan vi får så många återlämnade kyrkor. Det gäller också att hålla vårt kulturarv tillgängligt. Bara för att en kyrka återlämnas innebär ju det inte, att den ska vara igenbomrad. Vi ska fortfarande ha tillgänglighet till dem, och vad kan då vara bättre än att vi har det i form av återvändardagar till bygden, kulturarrangemang eller något sådant. Nu tror jag att jag har framfört det som Gunvor ville.

Jag har inget särskilt yrkande.

GUN ERIKSSON (REPLIK):

I reglerna kring detta har vi sagt, att det är domkapitlet som bestämmer om man kan upplåta kyrkan för sådana här tillfällen. Det finns ju inte praxis än, så det måste naturligtvis också utvärderas, men det är så som förslaget ligger. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 85.